

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia programu „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020

COM(2011) 759 final – 2011/0369 (COD)

(2012/C 299/19)

Sprawozdawca: **Edouard DE LAMAZE**

Dnia 9 lutego 2012 r. Rada, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia programu „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020

COM(2011) 759 final – 2011/0369 (COD).

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 28 czerwca 2012 r.

Na 482. sesji plenarnej w dniach 11–12 lipca 2012 r. (posiedzenie z 11 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 126 do 1 – 5 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet z zadowoleniem przyjmuje uproszczenie i racjonalizację wniosku w sprawie rozporządzenia i popiera wybór Komisji, która opowiedziała się za opcją B. Połączenie programów „Wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych” i „Wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych” jest uzasadniony zbieżnością celów, podmiotów i rodzajów działań podlegających finansowaniu.

1.2 Natomiast w ramach nowego programu „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020, pomimo argumentów prawnych wysuniętych we wniosku, EKES w dalszym ciągu kwestionuje zasadność dołączenia do dwóch celów szczegółowych (właściwe stosowanie prawodawstwa Unii w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych i karnych oraz ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości) trzeciego celu związanego z zapobieganiem popytowi na narkotyki oraz ich podaży i ograniczania ich. Oprócz tego, że trzeci cel wydaje się rozszerzeniem pierwszego, EKES kieruje uwagę na konsekwencje zapisania takiego celu w tekście o charakterze regulacyjnym i tym samym na znaczne, natychmiastowe i bezpośrednie skutki dla stron, stowarzyszeń, organizacji pozarządowych i innych potencjalnych beneficjentów subwencji. Można by pomyśleć, że inne równie istotne wyzwania, np. zwalczanie handlu ludźmi, nie są przedmiotem podobnej troski ze strony Komisji.

1.3 Co ważniejsze, EKES z zaniepokojeniem przyjmuje przesłanie Komisji. Przypomina o wielokrotnie wyrażanym przekonaniu, że walka z narkotykami wymaga przede wszystkim położenia nacisku na edukację, zdrowie i kwestie społeczne, a nie zastosowania podejścia represyjnego⁽¹⁾.

1.4 Komitet podziela dążenie Komisji do uelastycznienia zarządzania funduszami w ramach obecnego programu, tak aby jak najlepiej dostosować się do potrzeb społeczeństwa obywatelskiego, pozostawić jak największą swobodę potencjalnym kandydatom, sprzyjać kreatywności projektów i uwzględnić przyszłe wytyczne polityczne.

1.5 Niemniej jednak, nawet jeśli niemożliwe jest wcześniejsze ustalenie konkretnych sum dla różnych priorytetów, EKES podkreśla znaczenie określenia z góry choćby orientacyjnego podziału budżetu na poszczególne cele.

1.6 EKES przyjmuje do wiadomości zamiar Komisji, by nie przeznaczać na cel szczegółowy dotyczący walki z narkotykami większych środków niż przeznaczona na niego część budżetu. Zachęca ją do dotrzymania zobowiązań i proponuje, by cel ten był częściowo finansowany ze środków uzyskanych dzięki zamrożeniu i konfiskacie dochodów pochodzących z handlu narkotykami, co umożliwi przyszła dyrektywa w sprawie zamrożenia i konfiskaty dochodów pochodzących z działalności przestępczej.

1.7 Pomimo złożoności obecnego rozporządzenia finansowego EKES podkreśla, że wszystkim zainteresowanym obywatelom należy przekazać we wszystkich językach urzędowych UE jasne i przystępne informacje na temat warunków dostępu do finansowania. Przyczyniłoby się to bez wątpienia do zgłaszania trafniejszych projektów i tym samym zachęciło do ich prowadzenia, również w tych państwach członkowskich, które dotychczas są niewystarczająco reprezentowane w wybranych programach. EKES zwraca uwagę na potrzebę zapewnienia wszystkim obywatelom UE równego dostępu do tych programów.

⁽¹⁾ Zob. opinia Komitetu w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady „Na rzecz bardziej zdecydowanej reakcji Europy na problem narkotyków”; przyjęta 24 maja 2012 r. (Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 85).

1.8 EKES uważa, że należałoby doprecyzować ponadto pojęcie europejskiej wartości dodanej, które jest jednym z podstawowych kryteriów wyboru programów. Ze względu na ograniczoną z natury (choć coraz większą, co EKES przyjmuje z zadowoleniem) pulę środków finansowych przeznaczonych na program, Komitet podkreśla znaczenie wyraźniejszego ukierunkowania subwencji na projekty, w przypadku których jasno wykazano europejską wartość dodaną. Należy wspierać projekty transnarodowe.

1.9 Ze względu na fakt, iż w rocznych programach prac należy sprecyzować niektóre zasadnicze aspekty realizacji programu (zwłaszcza rozdział budżetu), zdaniem EKES-u ich przyjęcie przez Komisję w formie aktów wykonawczych wymaga procedury sprawdzającej, a nie konsultacyjnej, jak przewidziano we wniosku. Tym samym zagwarantowano by, że programy nie zostaną przyjęte przez Komisję, jeżeli nie będą zgodne z opinią komitetu (złożonego z przedstawicieli państw członkowskich) ustanowionego na mocy rozporządzenia nr 182/2011.

1.10 Podkreślając potrzebę lepszego wyłonienia priorytetów spośród różnych działań podlegających finansowaniu (art. 6), EKES uważa zwłaszcza, że należałoby położyć wyraźniejszy nacisk na e-sprawiedliwość. Jest to dziedzina, w której wiele jeszcze można uczynić, by ułatwić do niej dostęp.

1.11 Komitet z zadowoleniem przyjmuje nowy kierunek działania wytyczony we wniosku, którego celem jest włączenie wszystkich pracowników wymiaru sprawiedliwości, a zwłaszcza adwokatów w europejskie szkolenia dla kadr wymiaru sprawiedliwości; podobnie jak sędziowie, adwokaci przyczyniają się do sprawnego funkcjonowania prawa UE. Ponadto stanowią pierwszy punkt dostępu stron do wymiaru sprawiedliwości. To oni wszczynają postępowanie.

1.12 Jednocześnie EKES podkreśla pilną potrzebę włączenia przedstawicieli poszczególnych zawodów prawniczych do sieci transgranicznej współpracy sądowej poprzez zapewnienie niezbędnego wsparcia finansowego. Ze względu na potrzebę spójności z niedawnymi inicjatywami politycznymi na rzecz wzmocnienia prawa do obrony, Komitet wzywa zwłaszcza do jak najszybszej zmiany sytuacji, którą uważa za niedopuszczalną, a mianowicie tego, że adwokaci są faktycznie lub prawnie wykluczeni z większości sieci transgranicznej współpracy sądowej.

1.13 EKES podkreśla potrzebę kierowania się Kartą praw podstawowych jako punktem odniesienia w harmonizacji pod kątem tworzenia wspólnej przestrzeni prawnej, zwłaszcza w zakresie prawa rodzinnego. Ze względu na to, że obszar ten wciąż cechuje się zróżnicowaniem kultury i pojęć prawnych, EKES wielokrotnie podkreślał korzyści z promowania dodatkowego europejskiego systemu opcjonalnego (tzw. 28. systemu prawnego) – ostatnio w dziedzinie małżeńskich ustrojów majątkowych i zarejestrowanych związków partnerskich ⁽²⁾.

2. Treść wniosku

2.1 W trosce o uproszczenie i racjonalizację Komisja postanowiła ograniczyć liczbę programów finansowania przeznaczonych na realizację europejskiej przestrzeni praw i

sprawiedliwości, której celem jest, by każdy – niezależnie od tego czy jest obywatelem, partnerem czy prawnikiem – znał swe prawa i wiedział, jak je wykonywać i stosować. Oprócz programu „Prawa i obywatelstwo” ⁽³⁾ ustanawia się program „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020 obejmujący programy „Wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych”, „Wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych” oraz „Profilaktyka narkotykowa i informacje o narkotykach”.

2.2 W omawianym wniosku przeznaczono na ten program ogólną kwotę 472 mln EUR. Ma ona pozwolić na sfinansowanie działań, w których interwencja Unii wnosi wartość dodaną w stosunku do działań poszczególnych państw członkowskich. Ogólnym celem programu jest przyczynienie się do stworzenia europejskiej przestrzeni sprawiedliwości poprzez propagowanie współpracy sądowej w sprawach cywilnych i karnych. Cel ten dzieli się na cele szczegółowe: propagowanie odpowiedniego stosowania prawodawstwa Unii w omawianej dziedzinie (na podstawie art. 81 i 82 TFUE), ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości, zapobieganie popytowi na narkotyki oraz ograniczenie tego popytu, przy czym ten ostatni aspekt rozpatrywany jest nie pod kątem zdrowia, lecz walki z przestępczością (na podstawie art. 84 TFUE).

2.3 Cele te uzasadniają m.in. wspieranie działań szkoleniowych dla sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości, w tym adwokatów i notariuszy, a także współpracy w formie sieci sprzyjających wzajemnemu poznaniu i zaufaniu oraz działań podnoszących świadomość społeczeństwa.

2.4 Dotacja finansowa posłuży ponadto na finansowanie bazy analitycznej, aby podbudować i kształtować politykę Unii. Dla większej elastyczności we wniosku nie przewidziano konkretnych kwot na poszczególne dziedziny działania.

2.5 Doroczne priorytety programu będą przyjmowane przez Komisję w formie aktów wykonawczych, w ramach procedury konsultacyjnej.

2.6 Wniosek zawiera zobowiązania dotyczące monitorowania i oceny (w tym śródkresowej).

3. Uwagi ogólne

3.1 Realizacja europejskiej przestrzeni sprawiedliwości jest dla UE dobrem publicznym, którego korzyści doceniać musi każdy, czy to obywatel, czy partner. Obejmuje ona bowiem podstawowe aspekty życia i codziennych praktyk (rozwód, prawo do przyjmowania i odwiedzania dzieci, sprawy sukcesji, opieka, spory handlowe i konsumenckie itd.), ale także przestrzeganie praw w procedurze karnej) i przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa w przestrzeni europejskiej, sprzyjając współpracy w dziedzinie walki z przestępczością.

3.2 Przypominając komplementarność funkcjonalną programu „Sprawiedliwość” z programem „Prawa i obywatelstwo”, EKES jest zdania, że europejska przestrzeń wolności i sprawiedliwości będzie miała sens jedynie wtedy, gdy wszyscy obywatele UE – bez względu na to, gdzie się znajdują – będą mogli w praktyce korzystać z praw, i że w związku z tym konieczne jest ocenienie obecnego programu pod tym kątem.

⁽²⁾ Dz.U. C 376 z 22.12.2011, s. 87–91.

⁽³⁾ Dz.U. C 191 z 29.6.2012, s. 108–110.

3.3 EKES podkreśla potrzebę kierowania się Kartą praw podstawowych jako punktem odniesienia w harmonizacji pod kątem tworzenia wspólnego obszaru praw, zwłaszcza w zakresie prawa rodzinnego. Ze względu na to, że obszar ten wciąż cechuje się zróżnicowaniem kultury i pojęć prawnych EKES wielokrotnie podkreślał korzyści z promowania dodatkowego europejskiego systemu opcjonalnego (28. systemu prawnego) – ostatnio w dziedzinie małżeńskich ustrojów majątkowych i zarejestrowanych związków partnerskich⁽⁴⁾. Wprowadzenie tego systemu umożliwi dokonanie postępów w zakresie uznawania praw obywateli UE, przeciwdziałając skutecznie ich dyskryminacji w sytuacji, gdy w przepisach państwa członkowskiego, którego są obywatelami, przyznaje im się mniej praw niż uzyskaliby oni jako obywatele innych państw członkowskich.

3.4 Przestrzeganie praw, a zwłaszcza praw podstawowych, w UE, do którego ma się przyczyniać współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych, jest celem samo w sobie. Jednak wpływ na jednolity rynek wyrażony wzrostem i tworzeniem miejsc pracy może być znaczny i powinien zostać wykorzystany, szczególnie dzięki wspieraniu wysiłków w dziedzinie szkoleń dla pracowników wymiaru sprawiedliwości⁽⁵⁾. EKES przypomina, że lepsza współpraca w sprawach cywilnych i tym samym szybsze rozstrzygnięcie sporów transgranicznych miałyby znaczny wpływ na dynamikę działalności transgranicznej przedsiębiorstw.

3.5 Choć ocena wykazała skuteczność poprzednich programów („Wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych”, „Wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych” oraz „Profilaktyka narkotykowa i informacje o narkotykach” w okresie 2007–2013), ograniczenie ich liczby, a w związku z tym zasad zarządzania, jest samo w sobie pozytywne. Realizacja poszczególnych celów będzie dzięki temu łatwiejsza. Oprócz harmonizacji procedur EKES podkreśla znaczenie zmniejszenia ich złożoności.

3.6 EKES przyjmuje zwłaszcza z dużym zadowoleniem uproszczenie i racjonalizację, jaką stanowi połączenie programów „Wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych” i „Wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych”, uzasadnioną porzuceniem trzeciego filara w traktacie lizbońskim oraz podobieństwem celów, podmiotów i rodzajów finansowanych działań w tych dwóch dziedzinach prawa (szczególnie w odniesieniu do e-sprawiedliwości i do szkoleń).

3.7 EKES zaleca wspieranie projektów w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, zwłaszcza w państwach członkowskich, które jak dotąd w niewielkim stopniu skorzystały z dostępnych dotacji. Jako że dziedzina ta jest stosunkowo nowa, podejście europejskie nie jest tu jeszcze oczywiste i zasługuje na pogłębienie.

3.8 Natomiast jeśli chodzi o program „Profilaktyka narkotykowa i informacje o narkotykach”, którego podstawa prawna ma związek ze zdrowiem publicznym, EKES podchodzi do niego z większą rezerwą. Pragnąc, by przede wszystkim aspekty związane ze zdrowiem publicznym pozostały objęte programem, zwraca jednocześnie uwagę na możliwość dublowania działań finansowanych z przyszłego Funduszu Bezpieczeństwa

Wewnętrznego wskutek przyjęcia podejścia ukierunkowanego wyłącznie na represję. Przypomina ponownie, jak istotne w zakresie zwalczania narkomanii jest przyjęcie najpierw podejścia prewencyjnego poprzez zaoferowanie osobom uzależnionym od narkotyków możliwości skorzystania z pomocy i leczenia. Konieczne jest w tym względzie podniesienie świadomości sędziów i adwokatów.

3.9 W trosce o to, by na cel szczegółowy dotyczący walki z narkotykami nie przeznaczono nieproporcjonalnie dużej części całkowitego budżetu, EKES proponuje, by był on częściowo finansowany ze środków uzyskanych dzięki zamrożeniu i konfiskacie dochodów pochodzących z handlu narkotykami przewidzianych w przyszłej dyrektywie w sprawie zamrożenia i konfiskaty dochodów pochodzących z działalności przestępczej⁽⁶⁾.

3.10 Choć EKES nadal zastanawia się nad dokładnym zakresem działań finansowanych w dziedzinie zapobiegania przestępczości związanej z przemytem narkotyków, z zadowoleniem odnotowuje, że budżet w wysokości 472 mln EUR przewidziany na realizację obecnego programu zdaje się oznaczać istotne zwiększenie wsparcia Komisji.

3.11 W trosce o to, by budżet UE był rzeczywiście wykorzystywany do „finansowania dóbr publicznych UE” oraz „działań (...) w przypadkach, gdy takie finansowanie zapewni lepsze wyniki”⁽⁷⁾, EKES przypomina o konieczności lepszego kierowania zasobów na projekty mogące zapewnić europejską wartość dodaną (art. 3), zwłaszcza w dziedzinie prawa karnego, w której państwa członkowskie nadal niechętnie godzą się na zastosowanie prawa wspólnotowego.

3.12 Ponadto z myślą o skutecznym wykorzystaniu funduszy z budżetu europejskiego EKES podkreśla znaczenie zapewnienia spójności, komplementarności i synergii między poszczególnymi finansowanymi programami, zwłaszcza z programem „Prawa i obywatelstwo” na okres 2014–2020. I przeciwnie, należy bardziej wyczulić uwagę na ryzyko powielania działań.

3.13 Komitet odnotowuje z zadowoleniem, że projekty wybrane w ramach rocznych programów prac mogą obejmować okres wielu lat, co daje czas na ich rozwinięcie i na realizację wyznaczonych celów. EKES akceptuje wprawdzie zasadę współfinansowania, zastanawia się jednak nad zasadnością jej ewentualnych zmian⁽⁸⁾.

3.14 Pomimo złożoności obecnego rozporządzenia finansowego EKES podkreśla, że wszystkim zainteresowanym obywatelom należy przekazać we wszystkich językach urzędowych UE jasne i przystępne informacje na temat warunków dostępu do finansowania. Zdaniem EKES-u zwłaszcza pojęcie europejskiej wartości dodanej zyskałoby na tym, jeśli by je doprecyzować. Przyczyniłoby się to zapewne do zgłaszania trafniejszych projektów i tym samym zachęciło do ich prowadzenia, również w tych państwach członkowskich, które dotychczas są niewystarczająco reprezentowane w wybranych programach. EKES zwraca uwagę na potrzebę zapewnienia wszystkim obywatelom UE równego dostępu do tych programów.

⁽⁴⁾ Zob. przypis 2.

⁽⁵⁾ W swym raporcie dotyczącym nowej strategii dla jednolitego rynku (9 maja 2010 r.) Mario Monti podkreślił znaczenie właściwego stosowania prawa Unii i szkolenia sędziów w tym zakresie, aby poprawić skuteczność jednolitego rynku.

⁽⁶⁾ Zob. opinia EKES-u (zob. s. niniejszego wydania Dziennika Urzędowego).

⁽⁷⁾ COM(2010) 700 final.

⁽⁸⁾ Obecnie wymaga się wkładu w wysokości 20 %, by uzyskać pozostałe 80 % w formie subwencji.

3.15 Komitet wyraża też zdziwienie, iż w ocenie skutków finansowych nie uwzględniono nawet orientacyjnego podziału budżetu na cele szczegółowe. EKES nie kwestionuje zasadnej potrzeby elastyczności w zarządzaniu funduszami, lecz podkreśla korzyści płynące z informowania z wyprzedzeniem.

4. Uwagi szczególne

4.1 W sprawie europejskich szkoleń dla pracowników wymiaru sprawiedliwości

4.1.1 Nie będzie można osiągnąć rzeczywistych postępów bez wzajemnego zaufania. EKES zachęca zatem do wspierania działań mających na celu stworzenie wspólnej europejskiej kultury, zdecydowanie skierowanej na praktykowanie i stosowanie prawa oraz opartej na znajomości i zrozumieniu krajowych systemów prawnych. Aby w UE działała wzajemna pomoc, konieczne jest zwłaszcza zapewnienie ochrony praw proceduralnych sądzonych osób w innych systemach krajowych.

4.1.2 EKES uważa, że europejskie szkolenia dla pracowników wymiaru sprawiedliwości są istotnym składnikiem nowego programu, który zasługiwałby na większe wyeksponowanie. Słabością europejskiego prawa pozostaje różnorodność sposobów jego stosowania w poszczególnych państwach członkowskich, powodowana często brakiem zainteresowania i uświadamienia prawników. Jest to wręcz rażące w dziedzinie cel. W związku z tym EKES przypomina o konieczności znacznego zwiększenia wsparcia na rzecz europejskich szkoleń dla pracowników wymiaru sprawiedliwości. Jest to tym bardziej istotne w świetle wyznaczonego przez Komisję celu, by do 2020 r. szkolić 20 000 pracowników wymiaru sprawiedliwości rocznie, czyli w sumie 700 000 osób⁽⁹⁾. Jak słusznie podkreśla Komisja, kursy językowe są niezbędnym warunkiem lepszej komunikacji przedstawicieli zawodów prawniczych poza granicami kraju, w obrębie europejskiej przestrzeni wolności i sprawiedliwości.

4.1.3 EKES uważa za niezbędne włączenie do tych działań szkoleniowych zwłaszcza adwokatów, co jest tym bardziej uzasadnione ze względu na fakt, iż w niektórych państwach członkowskich adwokaci kształceni są wraz z sędziami. Adwokaci są pierwszymi punktami dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Od ich profesjonalnych porad zależy następnie dostęp osób oskarżonych do sędziego. Powinni oni korzystać z inicjatyw finansowanych przez UE na równi z sędziami i prokuratorami. Od tego zależy jakość dostępu do wymiaru sprawiedliwości w europejskiej przestrzeni prawnej. Zaangażowanie adwokatów jest także niezbędne z uwagi na zapewnienie lepszej równowagi w zakresie prawa do obrony.

4.1.4 Wyrażając żal z powodu niejasności terminu „pracownicy wymiaru sprawiedliwości”⁽¹⁰⁾, EKES jest jednak wdzięczny Komisji, że uściśliła w omawianym wniosku dotyczącym rozporządzenia, iż termin ten obejmuje wszystkich zawodowych prawników, w tym adwokatów i notariuszy, którzy rzeczywiście w istotnym stopniu przyczyniają się do odpowiedniego stosowania prawa unijnego. EKES wyraża zadowolenie, że, jak się zdaje, Komisja postanowiła stosować to podejście

w ramach projektu pilotażowego dotyczącego europejskich szkoleń dla pracowników wymiaru sprawiedliwości, który rozpocznie się w tym roku.

4.1.5 Komitet uważa za pożądane zdefiniowanie niektórych obiektywnych kryteriów, które muszą spełnić programy kształcenia prawników, aby mogły zostać zakwalifikowane. Powinno się wśród nich znaleźć odniesienie w programie szkolenia do Karty praw podstawowych. Należałoby systematycznie i dogłębnie śledzić i kontrolować zgodność tych programów z kryteriami, które zostaną ustalone. EKES podkreśla potrzebę uzależnienia wysokości subwencji od jakości programów, które powinny być przedmiotem gruntownej oceny.

4.1.6 EKES przywiązuje szczególną wagę do tego, by w ramach programów szkoleń dla sędziów i adwokatów poruszono specyficzne kwestie związane z narkomanią i by przyjęto praktykę sądową zgodną z podejściem zdrowotnym i społecznym mającym na celu zapobieganie recydywie.

4.2 W sprawie współpracy transgranicznej w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości

4.2.1 Komitet wzywa do jak najszybszej zmiany sytuacji, którą uważa za niedopuszczalną, a mianowicie wykluczenia adwokatów z sieci współpracy sądowej. Chociaż sieć współpracy sądowej w sprawach karnych jest zależna od Eurojustu i nie wchodzi w zakres obecnego programu, znaczące jest jednak, że adwokaci nie mają do niej dostępu. Ograniczenia finansowe nie mogą usprawiedliwiać obecnej nierównowagi na korzyść strony oskarżenia. Nawet jeśli środki są ograniczone, muszą one zapewnić poszanowanie zasady równych sił w wypadku spraw transgranicznych.

4.2.2 Wymóg ten zakłada, zwłaszcza w zakresie wdrażania europejskiego nakazu aresztowania, że adwokaci będą mogli szybko wskazać odpowiedniego adwokata w innym państwie członkowskim, który uzyska dostęp do akt sprawy i udzieli porady co do różnych aspektów krajowych przepisów proceduralnych w tymże państwie członkowskim i, ogólniej, co do lokalnych aspektów sprawy. Nowe przepisy wprowadzone we wniosku dotyczącym dyrektywy dotyczącej prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym ustanawiają w ramach europejskiego nakazu aresztowania zasadę dostępu do dwóch adwokatów (w państwie, które wydało nakaz oraz w państwie, które go wykonuje). Stanowi to dodatkowy argument przemawiający w razie konieczności za uzasadnieniem pełnego udziału adwokatów w europejskich sieciach współpracy sądowej. W związku z tym EKES wyraża zadowolenie ze wsparcia, jakie przyszła transgraniczna sieć adwokatów zapewni rosnącej liczbie adwokatów mających do czynienia ze sprawami transgranicznymi. W trosce o zapewnienie spójności i skuteczności Komitet wzywa Komisję do zaangażowania odpowiednich środków finansowych, zgodnie z istniejącymi potrzebami.

4.2.3 Jeśli chodzi o sieć sądową w sprawach cywilnych i handlowych, EKES ubolewa, że w praktyce rola adwokatów i notariuszy jest w niej marginalizowana, mimo że dokumenty przewidują jej otwarcie od 1 stycznia 2011 r. dla adwokatów, notariuszy i komorników, czyli dla zawodów, które bezpośrednio przyczyniają się do stosowania aktów wspólnotowych i instrumentów międzynarodowych. Również tu sprawne funkcjonowanie sieci zależy od wystarczającego wsparcia finansowego.

⁽⁹⁾ COM(2011) 551 final.

⁽¹⁰⁾ Zgodnie z artykułami 81 ust. 2 lit. h) i 82 ust. 1 lit. c) TFUE dotyczącymi, odpowiednio, współpracy w dziedzinie prawa cywilnego i karnego, które odnoszą się do „sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości”.

4.2.4 Wobec licznych inicjatyw podejmowanych przez wiele grup zawodowych w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości, mających formę małych i często kosztownych struktur, EKES zaleca skuteczniejsze dążenie do spójności oraz koordynację tych sieci, aby stworzyć „kręgi spójności”⁽¹⁾, na których będzie mogła się oprzeć rzeczywista europejska struktura wymiaru sprawiedliwości.

4.3 E-sprawiedliwość

4.3.1 Dematerializacja wymiaru sprawiedliwości to istotny aspekt, który zdaniem Komitetu nie został wystarczająco uwypuklony we wniosku. Jego wpływ na dostęp do wymiaru sprawiedliwości, również dla obywateli znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej lub osób z niepełnosprawnością, zasługuje na skrupulatną ocenę. We wspólnym interesie stron i prawników leży poczynienie istotnego postępu w tej dziedzinie.

4.3.2 W tym kontekście EKES oczekuje od Komisji jasnych wytycznych; obecnie wydaje się, że propagowanie niezbędnych instrumentów w zakresie e-sprawiedliwości skierowane jest przede wszystkim do społeczeństwa, a nie do przedstawicieli zawodów prawniczych. Dla zagwarantowania jakości decyzji sądowych oraz ich zgodności z prawem europejskim niezbędne jest jednak ułatwienie dostępu do tych instrumentów przedstawicielom zawodów prawniczych, którzy powinni otrzymać kształcenie w tym zakresie, oraz zachęcanie do korzystania z nich.

4.3.3 EKES odnotowuje z zadowoleniem, że środki finansowe przewidziane w omawianym wniosku będą mogły przyczynić się do udoskonalenia odpowiednich sieci informatycznych (art. 8 ust. 2). Ma zwłaszcza na myśli projekt wyszukiwarki adwokatów dostępnej na stronie portalu

„e-sprawiedliwość” oraz projekt e-CODEX mający na celu interoperacyjność krajowych systemów e-sprawiedliwości. Komitet zwraca uwagę, że aby zapewnić bezpieczeństwo i skuteczność tych sieci, tożsamość zawodowa adwokatów musi być potwierdzona wpisem na listę adwokacką.

4.4 Wskaźniki

4.4.1 Wszystko wskazuje na to, że wskaźniki powinny stać się przedmiotem głębszej refleksji. EKES wyraża zadowolenie, iż Komisja rozpoczęła już te rozważania zarówno w odniesieniu do corocznego monitorowania, jak i oceny śródkresowej i końcowej. W szczególności jeśli chodzi o dostęp do wymiaru sprawiedliwości, czysto subiektywne kryterium (sposób, w jaki dostęp ten jest postrzegany w Europie) powinno zostać uzupełnione. W dziedzinie szkoleń Komitetowi wydaje się konieczne zwrócenie większej uwagi na partnerstwo publiczno-prywatne z udziałem wyższych uczelni, palestry i placówek kształcących specjalistów wymiaru sprawiedliwości. Choć koszty mają się zmniejszać wraz z realizacją programu, to zdaniem EKES-u należy ustalić pułap wydatków przeznaczonych na kontrolę (w szerokim tego słowa znaczeniu), przewidzianych w ocenie skutków finansowych na 3 %–6 % całego budżetu.

4.5 Przyjmowanie rocznych programów prac

4.5.1 Odnośnie do rocznych programów prac, które będą przyjmowane przez Komisję w formie aktów wykonawczych, EKES zastanawia się nad wyborem procedury konsultacyjnej. Właściwsza wydaje mu się procedura uprzedniej kontroli, która gwarantuje, że akt nie zostanie przyjęty przez Komisję, jeżeli nie jest zgodny z opinią komitetu (złożonego z przedstawicieli państw członkowskich) ustanowionego na podstawie rozporządzenia nr 182/2011.

Bruksela, 11 lipca 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Zob. rezolucja Parlamentu Europejskiego z 14 marca 2012 r. w sprawie szkoleń dla pracowników wymiaru sprawiedliwości (2012/2575(RSP)).